

CETINJE: Plavi dvorac i hotel Park

RIJEČ VIŠE: Marko Špadijer: „Bibliotekar“, Zagreb, 2017. godine

» Piše: **Rajko CERović**

Po kazivanju autora Marka Špadijera, u kratkom predgovoru za ovu knjigu, građa za roman „Bibliotekar“ nastajala je prije pola vijeka u obliku autorovih, možda ne suviše pretencioznih bilježaka, odnosno literarnih vježbi za mogući kasniji beletriistički zalet. Život mu je krenuo drugim putevima, pa je nedovoljno uvjeren u vlastiti talenat, ostavio mladalačke bilješke da negdje čamuju, da bi, zahvaljujući sopstvenoj književnoj naobrazbi (završio je studij Opšte književnosti na univerzitetu u Beogradu) i bogato odnjevovanoj književnoj kulturi mnogo kasnije krenuo da početne, ne početničke bilješke, doraduje i preslaže. Rezultat je iznenadno možda i samog autora, ako mu je vjerovati. „Bibliotekar“ je roman bogatog personaža i višeslojne slike Cetinja krajem šezdesetih i početka sedamdesetih godina. Roman je i bez autorove hotimične namjere postajao puna slika crnogorske ukupne stvarnosti u vremenu mučnog crnogorskog osvješćivanja, poslije obilnog domaćeg iskustva sa brojnim mitovima i folklorom koji je pritiskao kao mora, tanku crnogorsku intelektualnu elitu i društvo u cjelini. Razumije se da je najveći dio crnogorske inteligencije ostajao poslije studija, najčešće u Beogradu, ali i drugim privlačnim mjestima, pretežno u Srbiji. „Bibliotekar“ je roman o golgoti crnogorskih intelektualaca u zavičaju, u doba kad je sloboda često bivala i nesloboda, kad se Crna Gora tek pokušavala izvući iz obilja vlastitog lutanja i zabluda.

Buđenje

Poslije završenih studija, najčešće u Beogradu, pomenuta generacija je prepuna energije stizala u zavičaj u nadi da će Crnoj Gori, konačno, ubrzati bilo i krvotok. Ubrzo se ipak osjećala suvišnom, stisnuta u Cetinju koje odavno nije bilo ni središte, ni izvor crnogorske energije, gotovo zaboravljeno u obilnom istorijskom naslijeđu koje je sada više opterećivalo nego pokretalo. Život je tekao negdje drugo, prije svega u Beogradu, a tek djelimično u Titogradu. Razočarenja su ubrzo postojala vidljiva, život se kretao u krug koji nije pokazivao suviše optimističan izlaz iz ipak pro-

Miris Cetinja sedamdesetih

vincijske zabiti koja se nezasluzeno bila uselila i u Cetinje.

Žrtva i neizvjesnost

Bježeći od monotonije i nedovoljnog učešća u ključnim zbivanjima u republici, a još manje u federaciji, cetinjski obrazovani mladići su se tješili od gradske javnosti dobro skrivanim ljubavima, nerijetko sanjali o bjekstvu koje je zahtijevalo žrtvu uz mnogo neizvjesnosti. Posebno imponuje Špadijerova pažljiva diferencijacija između stvarnosti brane poznatih cetinjskim cinizmom i humorom koji je malo koga štedio. Tako je čitava jedna generacija, uz dobro poznavanje vrijednosti crnogorske moralne i druge tradicije, osjećala nasebi dekadenciju i uzaludni i jalovi povratak u prošlost. Bilo je to vrijeme i opreznog crnogorskog buđenja iz okova prošlosti, ali i brutalnog sudara sa velikosrpskim nacionalizmom koji je „mlađeg brata“ nastojao zadržati na što primitivnijoj razini. Sudar sa srpskom isključivošću, tradicionalnim potcjenjivanjem Crne Gore i njenih mogućnosti, posebno je oštro ispoljen oko iz-

gradnje Njegoševog mauzoleja na Lovćenu, a ništa manje kod zasnivanja prvih crnogorskih univerzitetskih jedinica koje su u Beogradu bile signal za opštu uzbunu.

Uzaludnost borbe za istinu o Crnoj Gori i Cetinju, glavni junak romana Petar Delja, alijaski autor, osjeća na svakom koraku, uprkos vlastitog ukazivanja, kao i dijela drugih Špadijerovih protagonista, na više nego očigledne falsifikate u vezi sa crnogorskom istorijom i crnogorskom neveselom savremenom stvarnošću. Moć jednom stvorenom mita, odavno obilno porvrđivanog od oficijelne srpske nauke, debelo potkrijepljene djelatnošću crnogorskih intelektualaca u Beogradu, činila je svoje. Crna Gora je držana u neprozirnom mraku, njena nauka sputavana i omalovažavana, čak u javnosti često predstavljana karikaturno. Autoru Špadijeru treba posebno zahvaliti da je te, nimalo lake godine za Crnu Goru uspio u romanu da izrazi u svoj njihovoj dramatičnosti koja se, spolja gledano, nije ni tada, a ni danas, dovoljno uočavala. Bilo je to vrenje, posebno, što je i prirodno, ispoljeno i ispoljavano na Cetinju koje je, istina mučno, preuzimalo polako zublju progressa u domovini. Nije nimalo slučajno da je autor romana „Bibliotekar“ ispisao u njemu mnoge nadahnute stranice upravo o Cetinju, što je za njega naršao obilje lucidnih metafora i ispjevano mu i himnu i nekrolog u isto vrijeme.

Prepoznavanje

Za poznavaoce tadašnjih intelektualnih trvenja u Crnoj Gori, kojima pripada i autor ovih redova, posebno je zadovoljstvo što se, uprkos Špadijerovih promjena prezimena, ili uobičajenih pseudonima za njegove protagoniste, većina likova prepoznaje, tačnije da se uočiti portret njihovih stvarnih in-

dividualnosti. Špadijer je pritom elegantno izbjegao mogućnost da ikoga od njih apriorno potcijeni i omalovaži, ili jasno naglasi koliko su u svojoj konzervativnosti iritirali i sputavali progres. Nije teško pogoditi da se pod psedonimom Novak Simović krije direktor Centralne biblioteke „Đurđe Crnojević“, vrijedni, entuzijastični naučni radnik i dugogodišnji direktor ove značajne ustanove Niko Simov Martinović. Defiluju u romanu „Bibliotekar“ i brojne druge ličnosti iz javnog i polujavnog života, od uvijek plašljivih bivših informbirova, do beogradskih novinarki sumnjivog morala koje, ma što im kazali na Cetinju, pišu iz Beograda naručenu paskvilu o Cetinju i Crnoj Gori. Ima tu i slikara i književnika koji čeznu za nedostižnom afirmacijom u Beogradu, kao tobože jedinom mjestu za nečiju stvaralačku samopotvrdu u liku profesora, iza kojega se krije, takođe dobro poznata ličnost, pokazan je sav ujed bivših zelenaških porodica koje se nikad nijesu pomirile sa iščeznućem države Crne Gore devetstoosamnaeste. Zanimljivo je, primjera radi, da je ime republičkog sekretara za unutrašnje poslove Milutina Tanjevića, Špadijer prekrstio u Miluna Tijanića. Da navedemo ovdje samo odlomak razgovora između dva penzionisana bivša visoka funkcionera pred tadašnju zamjenu rukovodeće garniture u Crnoj Gori: „Ovi štakori će i nama doći glave. Trebalo ih se otarasiti. Bojim se da je kasno za to. Stvorili smo sistem u kome se brzo razmnožavaju. Oglodaće sve ideale. U to možeš biti siguran“. „Bibliotekar“ je roman o intelektualcima, za intelektualce, što nikako ne znači da u njemu i obični čitalac neće naći dovoljno razloga za čitalačko uzbuđenje i moguću identifikaciju. U njemu se obilato osjeća miris i ukus Cetinja krajem šezdesetih i prvih godina sedamdesetih, ali, zašto ne reći, i svojevrsna intelektualna drama koja je tada bila još nedovoljno vidljiva u čitavoj Crnoj Gori.

Pekinški simfonijski orkestar 14. septembra gostuje u Podgorici

Pekinški simfonijski orkestar

PODGORICA - Koncert Pekinškog simfonijskog orkestra biće održan u četvrtak, 14. septembra u 19 sati na Velikoj sceni Crnogorskog narodnog pozorišta, kao dio kulturnog programa foruma glavnih gradova Srednje i Istočne Evrope i Kine „16+1“, čiji je domaćin Podgorica.

Pod upravom dirigenta Tana Lihua na repertoaru će biti djela kineskih kompozitora Fanga Keije – „Re ba igra“ i Julijana Yua – Koncert na kineske teme za dizi i orkestar, zatim crnogorske pjesme (aranžman Žarka Mirkovića) i Simfonija broj 8 u G-duru Antonjina Dvoržaka. Kao solistkinja na koncertu će nastupiti jedna od najznačajnijih kineskih flautistkinja Chen Yue, koja će svirati na diziju (bambusovoj flauti).

Dan kasnije planirano je potpisivanje Memoranduma o razumijevanju između Pekinškog simfonijskog orkestra i Crnogorskog simfonijskog orkestra,

kojim se otvara novo i značajno poglavlje unapređenja međunarodne kulturne saradnje na polju umjetničke muzike. Prvi koncert i susret Pekinškog simfonijskog orkestra i Crnogorskog simfonijskog orkestra realizuje se u okviru Forumu gradonačelnika glavnih gradova država Centralne i Istočne Evrope i NR Kine, čiji je domaćin Podgorica.

Jedan od najboljih orkestara današnjice, osnovan 1977. godine, predvodi istaknuti kineski umjetnik Tan Lihua koji je angažovan kao umjetnički direktor i šef dirigent. Tokom protekle dvije decenije orkestar je nastupio na oko hiljadu koncerata i dostigao milionsku publiku različitih profesija i starosnih grupa. Imali su turneje u svim djelovima Kine, sedam turneja po Evropi i turneju u Americi. Pekinški simfonijski orkestar je učestvovao u „Kineskoj nedjelji kulture“ na Olimpijskim igrama u Londonu 2012.

R.K.

„Transformacije“ Cvetke Hojnik večeras u galeriji „Centar“

Rad Cvetke Hojnik

PODGORICA - Izložba radova slovenačke umjetnice Cvetke Hojnik, pod nazivom „Transformacije“, biće otvorena večeras u 20 sati u galeriji „Centar“. Izložbu će otvoriti istoričarka umjetnosti Milica Bezmarević.

U katalogu izložbe viša kustoskinja Gradskog muzeja u Varazdinu Elizabeta Igrec, između ostalog, je zapisala da Cvetka Hojnik bira jednostavne geometrijske likove kao što su krug, polukrug, kvadrat i pravokutnik, unutar kojih (i pomoću kojih) gradi svaku kompoziciju. - Oni su osnovni postulat za dalja propitivanja raznih mogućnosti eksperimentisanja na samoj površini - epidermi svakog novog djela, između plošnosti i reljefnosti, između glatkog i hrapavog, podstičući senzibilitete optičkog i taktinog doživljaja. Poigrava se raznim akrilnim smjesama, aplicira tekstil, u ritmično pravilnim odmacima ispunjava plohe nižući lijepljene kvadratiće ili reljefno odsli-

kava akrilne spirale slažući ih u paralelne linije ili ih koncentrično rasplinjava prema rubovima zadanih formata - zapisala je Igrec.

Cvetka Hojnik rođena je u Murskoj Soboti. Diplomirala je na Prirodoslovno-tehničkom fakultetu Univerziteta u Ljubljani, odsjek za tekstil, studijski program Dizajn tekstila i odjeće kod red. prof. Darka Slavca. Takođe je studirala savremene slikarske tehnike na Akademiji za likovnu umjetnost u klasi prof. Goreneca i prof. Vogelnika. Izlagala je na više od 80 samostalnih izložbi i učestvovala na 130 grupnih izložbi u Sloveniji i inostranstvu. Za svoje stvaralaštvo primila je više nagrada i priznanja. Članica je Društva likovnih umjetnika Maribor, Saveza društava likovnih umjetnika Slovenije, Austrijskog društva likovnih umjetnika i Društva međunarodnih slobodnih umjetnika. Ima i status samostalnog kulturnog stvaraloca.

A.D.